

# **ЗРІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ТРИВОЖНОСТІ УЧНІВ ПРИ ПЕРЕХОДІ З ПОЧАТКОВОЇ ДО СЕРЕДНЬОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ В УМОВАХ МІНЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА - ПАНДЕМІЇ**

*Балинська М. В.*

**Комунальний заклад «Харківська гімназія № 13 Харківської міської ради Харківської області», місто  
Харків**

[maribalinskaya@gmail.com](mailto:maribalinskaya@gmail.com)

Перехід учнів із початкової до середньої ланки освіти - важливий етап у житті дитини. Це обумовлено зміною навчальної та соціальної ситуації, що висуває перед учнем якісно нові завдання порівняно з початковою школою. Змінюється ситуація навчання, перебування у школі, соціальне оточення, обсяг прав та обов'язків, сприйняття себе та навколишнього світу. Необхідність швидко пристосуватися до нових вимог, виправдати очікування вчителів та батьків щодо навчальної успішності при різкій зміні умов навчання – вже є стресогенним фактором і викликає ризик виникнення дезадаптації. До того ж перехід у середню освітню ланку співпадає у часі з початком вікової кризи – переходом до підліткового віку з його фізіологічними та психологічними особливостями. Отже, даний період в житті учнів потребує значних психологічних ресурсів, стійкості та готовності долати певні труднощі без загрози позитивну перспективу майбутнього. Завадити цьому може високий рівень тривожності. Тривожність – це переживання емоційного дискомфорту, пов'язане з очікуванням неблагополуччя, почуттям небезпеки. У багатьох психологічних наукових дослідженнях йде мова про те, що підвищена тривожність є причиною багатьох психологічних труднощів, і навіть багатьох порушень розвитку.

Досліджуючи рівень шкальної тривожності, як фактор, що впливає на успішну адаптацію учнів при переході з початкової до середньої ланки освіти, важливо врахувати мінливі умови навколишнього середовища, у тому числі ті, що пов'язані із всесвітньою пандемією COVID-19, а саме: високий рівень страхів та почуття невизначеності, соціальну ізоляцію, економічний стан родини, в якій виховується дитина, та інші. Хоча за останніми даними діти, порівняно з дорослими, мають менші ризики під час епідемії

---

---

COVID-19, діти можуть бути більш вразливі до емоційного впливу травматичних подій, що порушують нормальний план їхнього життя.

Саме тому було вирішено не просто провести дослідження рівня шкільної тривожності, а зробити зріз досліджень за даним параметром за останні роки, для того, щоб спростувати чи підтвердити гіпотезу щодо впливу соціального середовища, світової пандемії та її сприйняття суспільством на психологічний стан здобувачів освіти, зокрема їх рівень тривожності при переході з початкової до середньої ланки освіти.

Об'єкт дослідження: учні п'ятих класів гімназії.

Предмет дослідження: рівень шкільної тривожності.

Мета дослідження: експериментальним шляхом дослідити рівень шкільної тривожності учнів п'ятих класів 2020-2021 року навчання. Порівняти дані дослідження з результатами попередніх років.

Методи та організація досліджень: Для досягнення даної мети використовувались наступні методики:

- Тест рівня шкільної тривожності Філіпса (SchoolAnxietyQuestionnaire), розроблений Б. Н.Філіпсом (Beeman N. Phillips).
- Порівняльний аналіз результатів серед учнів п'ятих класів гімназії за 2015-2021 роки.

Вибірка: Учні п'ятих класів гімназії за 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021 навчальні роки у загальній кількості 569 осіб. Середній вік учасників дослідження – 10 років.

Дослідження рівня шкільної тривожності учнів при переході з початкової до середньої ланки освіти проводились у жовтні місяці кожного навчального року.

Емпіричним шляхом були отримані наступні результати:

- У 2015-2016 навчальному році у дослідженні взяли участь 88 здобувачів освіти. Високий рівень тривожності був виявлений у 13,6 % учнів, середній – у 75,4 %, низький рівень тривожності – у 13,5 % учнів.
- У 2016-2017 навчальному році у дослідженні взяли участь 118 здобувачів освіти. Високий рівень тривожності був виявлений у 11 % учнів, середній – у 70,5 %, низький рівень тривожності – у 15,9 % учнів.
- У 2017-2018 навчальному році у дослідженні взяли участь 95 здобувачів освіти. Високий рівень тривожності був виявлений у 10,63 % учнів, середній – у 58,8 %, низький рівень тривожності – у 30,8 % учнів.
- У 2018-2019 навчальному році у дослідженні взяли участь 81 здобувач освіти. Високий рівень тривожності був виявлений у 8,64 % учнів, середній – у 66,7 %, низький рівень тривожності – у 24,6 % учнів.
- У 2019-2020 навчальному році у дослідженні взяли участь 92 здобувачі освіти. Високий рівень тривожності був виявлений у 9,7 % учнів, середній – у 79,5 %, низький рівень тривожності – у 10,8 % учнів.
- У 2020-2021 навчальному році у дослідженні взяли участь 95 здобувачів освіти. Високий рівень тривожності був виявлений у **16,84** % учнів, середній – у 68,42 %, низький рівень тривожності – у 14,73 % учнів.

Якщо порівняти емпіричну категорію «високий рівень тривожності», саме який може спричинити ускладнення адаптаційного процесу, труднощі у навчанні та соціальній взаємодії, то можемо зробити наступні висновки:

Найвищий показник рівня тривожності серед здобувачів освіти отримано саму у 2020-2021 навчальному році (дослідження було проведено у жовтні 2020 року) – 16,84 % учнів. Також можемо відмітити, що різниця показнику у зрізі з попередніми роками достатньо велика і складає від 3 до 7 %. Відповідно показники рівня тривожності у 2020-2021 навчальному році мають тенденцію збільшення.

Враховуючи сучасні реалії, тенденції у соціумі, світову пандемію, можемо припустити, що це відображається на психологічному стані дітей, здобувачів освіти. Адже саме в учнів, які закінчували навчання у початковій школі у 2020 та починали навчання у п'ятому класі рівень шкільної тривожності вище за показники учнів минулих років.

Необхідно відмітити, що на психологічний стан, у тому числі на рівень тривожності, особистості впливає безліч факторів, які ми не виключаємо. Але проведені емпіричні дослідження дають змоги висунути гіпотезу, щодо впливу сучасних тенденцій у світі та соціумі на психологічний стан дітей. У дітей можуть виникати складнощі з тим, щоб справитися зі значними змінами рутини (наприклад, із закриттям шкіл на вимушений карантин, необхідність тримати дистанцію між людьми, самоізоляцію вдома), що може негативно вплинути на їх відчуття структурованості, передбачуваності життя та безпеки, підвищити рівень тривожності, у тому числі ускладнити процес адаптації при переході від початкової школи до середньої ланки освіти.

Дані висновки можуть стати основою для більш поглиблених досліджень та формуванні рекомендацій та укладання програм по збереженню психологічного здоров'я здобувачів освіти, зменшення рівня тривожності, формування емоційної стабільності та гармонії із собою та навколишнім світом.